

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
міжнародних відносин і політичної філософії
Протокол № 1 від 02.09.2025 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна ЦЕМАШКАЛО

ФІЛОСОФІЯ НАУКИ

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань
Спеціальність
Освітній рівень
Освітня програма

«А» Освіта
А1 Освітні науки
Третій (освітньо-науковий) рівень
Освітні, педагогічні науки

Статус дисципліни

обов'язкова

Мова викладання, навчання та оцінювання

українська

Розробник:

д.філос.н., професор

Олег КУЗЬ

Завідувач кафедри
міжнародних відносин і
політичної філософії

Олег КУЗЬ

Гарант програми

Олександр ШУМСЬКИЙ

Харків
2025

ВСТУП

Філософія науки є інтегративною системою знань, яка розглядає науку як цілісний феномен, внутрішні та зовнішні аспекти розвитку науки, знайомить з основами загально-наукової та соціально-гуманітарної методології, наукової раціональності, світогляду та термінології, навчає основам аналізу наукових теорій та методів, а також базовим соціо-гуманітарним аспектам впливу науки та наукових технологій на еволюцію людини, суспільства і культури. Філософія науки як навчальна дисципліна спрямована на формування свідомості і компетенцій майбутнього професійного науковця в плані здатності розв'язувати комплексні проблеми економіки на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності; визначати нові тренди і тенденції розвитку соціально-економічних явищ і процесів, виявляти причинно-наслідкові зв'язки із застосуванням креативних технологій у здійсненні наукових досліджень; пропонувати нові рішення, розробляти та наукові проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі і фундаментальні та прикладні проблеми економічної науки з урахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів; забезпечувати комерціалізацію результатів наукових досліджень та дотримання прав інтелектуальної власності.

Об'єктом навчальної дисципліни є наукове пізнання.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є загальні логіко-методологічні закономірності розвитку науки та її соціальні функції у сучасній цивілізації.

Метою викладання навчальної дисципліни «Філософія науки» є формування у здобувачів освітньо-наукового ступеня доктор філософії сучасного наукового світогляду, опанування плюральної методології дослідницьких програм і усвідомлення системно-методологічних (культурних, політичних, соціально-економічних, когнітивно-пізнавальних тощо) проблем, що безпосередньо або побічно пов'язані з прогресом науки і технологій та розвитком техногенної цивілізації в цілому.

Програма вивчення навчальної дисципліни «Філософія науки» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії зі спеціальності А1 Освітні науки.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
PH01	ЗК1, СК1, СК3

PH02	СК3
PH05	СК3
PH07	ЗК2
PH09	ЗК2, СК1
PH11	СК1
PH12	ЗК1, ЗК2
PH13	ЗК1
PH14	СК2

де, ЗК1.Оволодіння загальнонауковою компетентністю спрямованою на формування системного наукового світогляду у предметній області і професійній діяльності.

ЗК2.Здатність до критичного мислення генерування нових складних ідей, аналізу та синтезу цілісних знань.

СК1. Здатність до пошуку, обробки та аналізу та узагальнення інформації для проведення самостійних наукових досліджень в освітній сфері.

СК2. Здатність до забезпечення якості освіти, позитивної динаміки навчальних досягнень суб'єктів освітньої діяльності.

СК3. Здобуття глибинних знань з педагогіки, зокрема розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань, критичного аналізу основних концепцій, оволодіння науковою термінологією.

PH01. Формувати системний науковий світогляд, володіти сучасними теоріями і концепціями в освітній сфері.

PH02. Організовувати та проводити оригінальні наукові дослідження в освітній сфері на відповідному фаховому рівні, досягати наукових результатів, що створюють нові знання для розв'язання актуальних проблем теорії та практики.

PH05. Застосовувати педагогічні методи організації навчального процесу, формулювати зміст, цілі навчання, способи їх досягнення, форми контролю, нести відповідальність за ефективність освітнього процесу.

PH07. Здійснювати критичний аналіз, узагальнювати результати наукових досліджень, формулювати та обґрунтовувати висновки і пропозиції щодо розвитку концептуальних і методологічних знань в освітній галузі.

PH09. Обирати та використовувати загальнонаукові та спеціальні методи наукових досліджень в освітній галузі, зокрема з використанням сучасних методів та технологій обробки інформації.

PH11. Діяти на основі етичних міркувань та академічної доброчесності в процесі проведення наукових досліджень, оприлюднення результатів та їх впровадження.

PH12. Застосовувати навички планувати та управляти часом підготовки дисертаційного дослідження, формулювати мету, задачі, об'єкт і предмет дослідження, формувати структуру і розробляти план дослідження, використовувати методи дослідження, адекватні досліджуваним процесам і явищам, створювати обґрунтовані та достовірні нові знання через оригінальні дослідження, якість яких відповідає вимогам сучасного розвитку наукових досліджень на міжнародному рівні.

PH13. Застосовувати загальні статистичні методи моделювання освітніх процесів.

PH14. Формувати розуміння основних теорій зростання та розвитку, генезису наукової думки у сфері управління змінами; проведення критичного аналізу змін у стані суб'єкта освітньої діяльності; вміння генерувати, обирати та обґрунтовувати шляхи його розвитку.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Наука як феномен культури

Тема 1. Наука як культурно-цивілізаційний феномен

Що таке наука: визначення та суть. Історія науки. Виникнення передумов наукових знань в стародавньому світі. Зародження і розвиток класичної науки. Некласична наука. Постнекласична наука. Наука і практика. Наука і суспільство.

Багатоманітність форм знання. Наукове і позанаукове знання. Особливості науки порівняно з іншими формами пізнавальної активності. Наукове знання як система, його особливості і структура. Класифікація наук і проблема періодизації історії науки. Спадковість, єдність кількісних і якісних змін у розвитку науки. Диференціація та інтеграція наук, взаємодія наук та їх методів. Посилення математизації, теоретизації та діалектизації науки. Динаміка наукового знання. Природничі, гуманітарні, формальні, технічні науки.

Наука як соціокультурний феномен. Наука, людина, повсякденність. Наука як відповідь на людські потреби. Етика науки. Філософський портрет вченого. Професійна і соціальна відповідальність вченого.

Тема 2. Генеза і еволюція науки

Філософія науки. Співвідношення філософії і науки. Формування науки як професійної діяльності. Виникнення дисциплінарно-організованої науки. Предметна сфера філософії науки. Виникнення філософії науки як напряму сучасної філософії. Етапи розвитку філософії науки. Виникнення і розвиток філософії науки в XIX ст. Позитивізм. Емпіріокритицизм. Неопозитивізм і методологія науки. Постпозитивіські теорії науки. Особливості філософії науки кінця XX – початку XXI століття.

Методологія соціально-гуманітарних наук.

Тема 3. Наука як соціальний інститут. Соціологія та культурологія науки

Різні підходи до визначення соціального інституту науки. Історичний розвиток способів трансляції наукових знань (від рукописних видань до сучасного комп'ютера). Історичний розвиток інституційних форм наукової діяльності. Наукові співтовариства та їх історичні типи: республіка вчених (XVII – XVIII ст.), наукові співтовариства епохи дисциплінарно організованої науки (XIX – XX ст.); формування міждисциплінарних спів-товариств науки XX сторіччя. Наукові школи. Підготовка наукових кадрів.

Комп'ютеризація науки та її соціальні наслідки. Наука й економіка. Наука і влада. Проблема секретності й закритості наукових досліджень і державного регулювання науки. Політизована наука. Теорія інформаційної цивілізації.

Тема 4. Соціокультурна детермінація наукового та технологічного знання

Природничі, гуманітарні, соціо-економічні теорії. Проблема істинності й раціональності у соціально-гуманітарних науках. Текст як особлива реальність і «одиниця» методологічного і семантичного аналізу соціально-гуманітарного

знання. Герменевтика і круг герменевтики. Соціальна верифікація наукового знання у соціогуманітарних, технологічних і природничих науках. Пояснення, розуміння, інтерпретація у соціальних і гуманітарних науках. Пояснення і розуміння в соціології, історичній, економічній і юридичній науках, психології, філології, культурології.

Філософська методологія та її застосування у сфері соціально-гуманітарного знання. Інформаційні технології та інформаційна культура. Концепція трансгуманізму і еволюційне майбутнє людини.

Змістовий модуль 2. Логіко-методологічна структура науки

Тема 5. Логіка й методологія науки

Наукова теорія та її складові. Наукове поняття і терміни. Закони і принципи.

Метод і методологія. Класифікація методів. Основні моделі співвідношення філософії і спеціальних наук. Функції філософії в науковому пізнанні. Загальнонаукові методи і прийоми дослідження. Нормативний характер методологічних принципів науки. Загальнонаукові методологічні принципи як вимоги до наукової теорії. Вимога перевірюваності або принцип спостереження. Вимога максимальної узагальненості теорії або її пояснювальної сили. Вимога передбачувальної сили теорії. Вимога принципової простоти теорії. Розуміння і пояснення.

Основні методологічні програми сучасності: індуктивізм, фальсифікаціонізм, конвенціоналізм, історизм. Критицизм і раціональність в концепції К. Поппера. Релятивність норм пізнавальної діяльності (М. Полані). Еволюційна епістемологія і еволюційна програма Ст. Тулміна. Історико-еволюціоністський напрям (Т. Кун). Логіко-нормативна модель зростання знання в науково-дослідницькій програмі І. Лакатоса. Плюралізм в епістемології П. Фейєрабенда. Тематичний аналіз науки (Дж. Холтон).

Стили наукового мислення та методологічні проблеми конкретних наук. Стиль наукового мислення як конкретно-історичний спосіб існування ідеалів і норм наукового дослідження, що відповідає науковій картині світу свого часу. Методологічні принципи як складова стилю наукового мислення, історичний характер методологічних принципів конкретних наук, їх евристична роль.

Тема 6. Епістемологія. Специфіка соціоекономічного пізнання

Класична і неklasична раціональність: розум і культура. Багатоманітність форм раціональності. Раціональність як спосіб ставлення людини до світу. Структура і типологія раціональності. Історичні типи наукової раціональності. Глобальні наукові революції і зміна історичних типів наукової раціональності.

Класичний ідеал раціональності і його втілення в історичному типі раціональності класичної науки. Виявлення обмеженості класичному ідеалу раціональності під час наукової революції початку ХХ століття. Некласична і постнекласична наукова раціональність. Класична теорія істини. Когерентна, конвенційна та фідейстська теорії. Прагматична теорія істини.

Наукове знання як складна система, що розвивається. Різноманіття типів наукового знання. Емпіричний і теоретичний рівні, критерії їх розрізнення. Особливості емпіричної і теоретичної мови науки. Структура емпіричного знання. Експеримент і спостереження. Емпіричні факти. Процедури формування факту. Проблема теоретичного навантаження факту.

Структура теоретичного знання. Теоретичні моделі як елемент внутрішньої організації теорії. Обмеженість гіпотетико-дедуктивної концепції теоретичних знань. Роль конструктивних методів у дедуктивному розгортанні теорії. Парадигма. Математизація теоретичного знання. Ідеали і норми дослідження та їх соціокультурна розмірність.

Наукова картина світу, її функції: картина світу як онтологія, як форма систематизації знання, як дослідницька програма. Роль філософських ідей і принципів у обґрунтуванні наукового знання. Інтегральна теорія К. Вілбера. Феноменологічні теорії істини.

Раціональність в когнітивних і соціальних системах. Соціокультурні та екзистенційні передумови кризи наукової раціональності. Наука як форма панування і фактор відчуження. Проблема налагодження зв'язку науки з життєвим світом людини. Наукова раціональність і техніка. Технізація і життєвий світ. Раціоналістичний проєкт модерну та його критика. Сучасна філософія науки на шляху до нового розуміння наукової раціональності.

Специфіка соціоекономічного пізнання. Філософія економіки. Типи економіки: економіка дару та економіка вигоди. Парадигми економічної теорії та філософія грошей. Концепт homo economicus-а та його альтернативи – економіка конкуренції та економіка співпраці. Феномен потлачу в архаїчному і сучасному суспільствах.

Тема 7. Онтологія науки

Дуалістичний зміст категорії «онтологія науки». Суб'єкт-об'єктна дихотомія крізь призму теорії М. МакЛюена. Причинність, детермінізм, синергетика. Синергетика в природничих і соціо-гуманітарних науках.

Матерія, енергія та інформація як фундаментальні категорії науки. Загальна характеристика еволюції концепцій детермінізму. Філософські основи дослідження систем, що самоорганізуються. Роль нелінійної динаміки і синергетики щодо розвитку сучасних уявлень про системи, що історично розвиваються. Глобальний еволюціонізм як синтез еволюційного і системного підходів. Теорія множинного всесвіту.

Природа цінностей та їхня класифікація. Концепції цінностей І. Канта, В. Дільтея, Г. Ріккєрта. Принципи «логіки соціальних наук» К. Поппера. Оцінні судження в науці та необхідність «ціннісної нейтральності» в соціальному дослідженні. Позанаукові критерії валідності, доведеності наукового знання: принципи краси та простоти в соціально-гуманітарному пізнанні.

Тема 8. Еволюційна епістемологія (динаміка та закономірності зростання наукового знання)

Головні характеристики сучасної постнекласичної науки. Сучасні

процеси диференціації та інтеграції наук. Зв'язок дисциплінарних і проблемно-орієнтованих досліджень. Проблема науки і технології як джерела екзистенціального ризику. Постнекласична наука і світоглядні настанови техногенної цивілізації. Зв'язок дисциплінарних та міждисциплінарних досліджень. Залучення соціальних цінностей до процесу відбору стратегій дослідницької діяльності. Проблема гуманітарного контролю в науці та високих технологіях. Криза ідеалу ціннісно-нейтрального дослідження та проблема ідеологізованої (політизованої) науки. Зміна світоглядних настанов техногенної цивілізації. Сцієнтизм та антисцієнтизм. Наука та паранаука. Наукова раціональність і проблема діалогу культур. Роль науки щодо подолання сучасних глобальних криз.

Роль соціально-гуманітарних наук у соціальних трансформаціях. Соціально-гуманітарні науки як культурний феномен. Конвергенція науково-природничого та соціально-гуманітарного знання. Соціально-гуманітарні науки та влада. Соціально-гуманітарні науки та мораль. Соціальна відповідальність вченого. Участь соціально-гуманітарних наук в експертизах соціальних проєктів і програм. Перспективи їхнього розвитку в сучасному суспільстві.

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань

Назви тем	Практичне застосування навчальних технологій
Тема 1.	Дискусія на практичному занятті з питання «Що таке наука?»
Тема 2.	Міні-лекція: Карл Маркс і Макс Вебер як <i>vis-a-vis</i>
Тема 3.	Міні-лекція «Соціальна стратифікація у академічній спільноті»
Тема 4.	«Як ціннісні підвалини науки співвідносяться з вимогою її об'єктивності?»: робота в малих групах
Тема 5.	Дискусія на практичному занятті з питання «Quid est veritas?»
Тема 6.	Міні-лекція з питання «Чому не існує «чистих» фактів та що робити з непереборністю метафізики?»
Тема 7.	Дебати на практичному занятті: «Міф зробив набагато більше науки – він створив культуру»
Тема 8.	Робота в малих групах щодо доведення або спростування тези «Ars longa, vita brevis»

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1 – 8	Вивчення лекційного матеріалу
Тема 1 – 8	Підготовка до практичних (семінарських) занять
Тема 1 – 8	Виконання індивідуальних завдань
Теми 4; 6	Підготовка до дебатів

Тема 6	Написання есе на тему «Quid est veritas?» та/або «Чому не існує «чистих» фактів та що робити з непереборністю метафізики?»
Теми 1–8	Підготовка до контрольної роботи

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При викладанні навчальної дисципліни «Філософія науки» використовуються традиційні методика інформаційно-рецептивної та репродуктивної спрямованості, а також сучасні методи активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освітньо-наукового ступеня доктор філософії, які передбачають застосування таких навчальних технологій, як: проблемні лекції, міні-лекції, дискусії, дебати, роботу в малих групах.

Словесні (лекція (Тема 1-8), проблемна лекція (Тема 7-8), міні-лекція (Тема 2,4)).

Наочні (демонстрація (Тема 1-8)).

Практичні (практична робота (Тема 1 – 8), есе (Тема 4), семінар-дискусія (Тема 1, 3, 6, 7, 8)).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

– для дисциплін з формою семестрового контролю залік: максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума – 60 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формі заліку.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається сумуванням всіх балів, отриманих під час поточного контролю.

Під час викладання навчальної дисципліни «Філософія науки» використовується *поточний контроль*, що здійснюється у формі:

– *експрес-опитування* за змістом тем, що пройдено, – 4 рази за семестр на семінарських заняттях, усно. Максимальна оцінка – 5 балів (5-бальна система оцінювання, усього 20 балів за семестр), її можна отримати, якщо відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення; містить засвоєний теоретичний матеріал у повному обсязі;

– *наукового повідомлення (аналітичної доповіді)* за заданою тематикою –

2 рази за семестр на семінарських заняттях, усно. Максимальна оцінка за доповідь – 10 балів (10-бальна система оцінювання, усього 20 балів за семестр), її можна отримати, якщо доповідь має логічну структуру, висновки є аргументованими, теоретичний матеріал викладений вільно із розумінням основних понять;

– перевірки *есе* за заданою тематикою – 1 раз за семестр, захист проводиться на семінарських заняттях у змішаній формі (імітація публічної промови плюс її текст). Максимальна оцінка – 24 бали (12-бальна система оцінювання з коефіцієнтом $\times 2$; усього 24 бали за семестр);

– *усних дебатів* – 2 рази за семестр, усно, за запропонованими темами на семінарських заняттях. Максимальна оцінка за участь у дебатах – 12 балів (12-бальна система оцінювання, усього 24 бали за семестр);

– *письмової контрольної роботи* – 1 раз за семестр, під час заключного семінарського заняття. Максимальна оцінка – 12 балів.

Системи оцінювання, що використовуються, наведено нижче.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

5-бальна система оцінювання

Ступінь виконання	Бал
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. Містить засвоєний теоретичний / практичний матеріал у повному обсязі	5
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. При оперуванні теоретичним / практичним матеріалом допущено незначні помилки	4
Відповідь в цілому правильна, але бракує аргументованих висновків, допущено певні помилки при визначенні категорій, смислових зв'язків тощо	3
Присутнє лише часткове висвітлення змісту питання; виявлено певні труднощі при оперуванні теоретичним / практичним матеріалом	2
Відповідь виявляє лише загальне ознайомлення здобувача з проблематикою питання; самостійність мислення та висновки відсутні	1

10-бальна система оцінювання

Ступінь виконання	Бал
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. Містить засвоєний теоретичний / практичний матеріал у повному обсязі	10
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. При оперуванні теоретичним / практичним матеріалом допущено незначні помилки	9
Відповідь в цілому аргументована, відтворює самостійність мислення, але бракує систематизації. При оперуванні теоретичним / практичним матеріалом допущено незначні помилки	8
Відповідь в цілому правильна, але бракує аргументованих висновків, допущено певні помилки при визначенні категорій, смислових зв'язків тощо	7
Відповідь виявляє обізнаність здобувача з проблематикою питання, але бракує аргументованих висновків, допущено певні помилки при визначенні категорій, смислових зв'язків тощо	6

Відповідь виявляє обізнаність здобувача з проблематикою питання, але бракує аргументованих висновків; виявлено певні труднощі при оперуванні теоретичним / практичним матеріалом	5
Присутнє лише часткове висвітлення змісту питання; виявлено певні труднощі при оперуванні теоретичним / практичним матеріалом	4
При відповіді на питання допущено суттєві помилки, які впливають на зміст; самостійність мислення виявлена лише частково	3
Відповідь виявляє лише загальне ознайомлення здобувача з проблематикою питання; самостійність мислення та висновки відсутні	2
Відповідь фактично не має перетину зі змістом питання	1

12-бальна система оцінювання

Ступінь виконання	Бал
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. Містить засвоєний теоретичний / практичний матеріал у повному обсязі	12
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. При оперуванні теоретичним / практичним матеріалом допущено незначні помилки	11
Відповідь в цілому аргументована, відтворює самостійність мислення, але бракує систематизації. При оперуванні теоретичним / практичним матеріалом допущено незначні помилки	10
Відповідь в цілому правильна, але бракує аргументованих висновків, допущено певні помилки при визначенні категорій, смислових зв'язків тощо	9
Відповідь виявляє обізнаність здобувача з проблематикою питання, але бракує аргументованих висновків, допущено певні помилки при визначенні категорій, смислових зв'язків тощо	8
Відповідь виявляє обізнаність здобувача з проблематикою питання, але бракує аргументованих висновків; виявлено певні труднощі при оперуванні теоретичним / практичним матеріалом	7
Присутнє лише часткове висвітлення змісту питання; виявлено певні труднощі при оперуванні теоретичним / практичним матеріалом	6
При відповіді на питання допущено суттєві помилки, які впливають на зміст; самостійність мислення виявлена лише частково	5
Відповідь виявляє лише загальне ознайомлення здобувача з проблематикою питання; самостійність мислення та висновки відсутні	4
Відповідь виявляє практичну відсутність у здобувача самостійності мислення; здатність робити узагальнення та теоретичні / практичні висновки відсутня	3
Відповідь не виявляє самостійності мислення; здатність робити узагальнення та теоретичні / практичні висновки відсутня; стереотипні знання не відтворено	2
Відповідь фактично не має перетину зі змістом питання	1

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Кузь О. М., Чешко В. Ф. Філософія науки: навчальний посібник [Електронне видання]. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 172 с. Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/17865>
2. Philosophy of Science [Electronic resource]: textbook / O. Kuz, V. Cheshko, I. Biletsky, P. Otenko; Simon Kuznets Kharkiv national university of economics.

Kharkiv: S. Kuznets KhNUE, 2024. 162 p. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/33109>

Додаткова

3. Білецький І., Тагліна Ю. Парадигми практичної філософії в контексті світоглядних парадигм сходу і заходу. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Філософія. Філософські перипетії.* 2024. № 70. С. 157-164. DOI: <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2024-70-14>

4. Білецький І. П., Тагліна Ю. С. Наукова та філософська раціональність у контексті парадигм західної та східної філософії. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Теорія культури і філософія науки.* 2023. Вип. 66. С. 53-60. DOI: <https://doi.org/10.26565/2306-6687-2022-66-01>

5. Коннова Н. О., Кузь О. М., Чешко В. Ф. Трансбіополітичний хронотоп технологічної цивілізації: біо- і геополітичні конотації міжнародних відносин. *Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences.* 2022. Том 5. № 2. С. 142–150. DOI: <https://doi.org/10.15421/342229>

6. Коннова Н. О., Кузь О. М., Чешко В. Ф. Механізм трансбіополітичного переходу у геополітиці. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури.* 2022. Т. 14. № 2. С. 119–129. DOI: <https://doi.org/10.15421/352230>

7. Кузь О. М., Чешко В. Ф. Трансбіополітика: онтологія та метатеорія керованої еволюції. *Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences.* Дніпро, 2021. Том 4. № 1. С. 84–94. DOI: <https://doi.org/10.15421/342110>

8. Лакс М. Метафізика: сучасний вступний курс / Пер. з англ. М. Симчич, Є. Поляков; 2-е вид. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2021. 608 с.

9. Anjum R. L.; Rocca E. *Philosophy of Science.* Berlin, Heidelberg: Springer, 2024. 203 p. DOI: 10.1007/978-3-031-56049-1

10. Benton T., Craib I. *Philosophy of Social Science: The Philosophical Foundations of Social Thought.* Third edition. London: Bloomsbury Academic, 2023. 329 p. URL: <https://dokumen.pub/philosophy-of-social-science-the-philosophical-foundations-of-social-thought-traditions-in-social-theory-1350329088-9781350329089.html>

11. Breu C. *In Defense of Sex: Nonbinary Embodiment and Desire.* New York: Fordham University Press, 2025. 224 p. URL: <https://doi.org/10.2307/jj.20522998>

12. Gonzalez W. J. (ed.). *Current Trends in Philosophy of Science. A Prospective for the Near Future.* Berlin, Heidelberg: Springer, 2022. 298 p. URL: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-01315-7>

13. Kalb D. *Value and Worthlessness: The Rise of the Populist Right and Other Disruptions in the Anthropology of Capitalism (1st ed., Vol. 38).* New York: Berghahn Books, 2025. 400 p. URL: <https://doi.org/10.2307/jj.16275979>

14. Lawtoo N., Garcia-Granero M. (Eds.). *Homo Mimeticus II: Re-Turns to Mimesis.* Leuven University Press, 2024. URL: <https://doi.org/10.2307/jj.16040333>

15. Leib R. *Exoanthropology: Dialogues with AI.* Punctum Books, 2023. 522 p. URL: <http://www.jstor.org/stable/jj.1380397>

16. Panagia D. *Sentimental Empiricism: Politics, Philosophy, and Criticism in Postwar France*. New York: Fordham University Press, 2022. 288 p. URL: <https://doi.org/10.2307/jj.14996050>
17. Plazova T., Kuz O., Konnova N., Korotkov D., Galushchenko O. Information Warfare as an Instrument of Geopolitical Influence on Ukraine: Main Aspects and The State's Response. *International Journal of Religion*, 2024. Vol. 5, Issue 2. P. 121–130. DOI: <https://doi.org/10.61707/0g2yt516>
18. Prozorov S. *Biopolitics After Truth: Knowledge, Power and Democratic Life*. Edinburg: Edinburg University Press, 2022. 192 p. URL: <http://www.jstor.org/stable/10.3366/j.ctv27qzrww>
19. Soto, Cristián (ed.). *Current Debates in Philosophy of Science: In Honor of Roberto Torretti*. Berlin, Heidelberg: Springer Verlag, 2023. 456 p. URL: DOI: 10.1007/978-3-031-32375-1
20. Styrnik N., Ishchenko I., Kuz O., Bedrych Y., Lazneva, I. Informal Communication in International Relations: Role and Impact. *AD ALTA*. 2024. Volume 14, Issue 1, Special Issue XL. P. 193–198. <https://doi.org/10.33543/j.140140.193198>
21. Tauber A. I. *The Triumph of Uncertainty: Science and Self in the Postmodern Age*. Budapest; Vienna; New York: Central European University Press, 2022. 386 p. URL: <https://doi.org/10.7829/j.ctv2cw0s3h>

Інформаційні ресурси

22. Бібліотека ім. В. Вернадського [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua> .
23. Інститут філософії ім. Г. Сковороди. Режим доступу: <http://www.filosof.com.ua>.
24. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Навчальна дисципліна «Філософія науки» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/enrol/index.php?id=4226>
25. Stanford Encyclopedia of Philosophy Archive. URL: <https://plato.stanford.edu/archIves/spr2024/index.html>